
**УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ
И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ**

КАТЕДРА „НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ“

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Евгени Петров Манев

преподавател в Катедра „Национална сигурност“

относно дисертационен труд на

ТИХОМИР ЕМИЛОВ ТОДОРОВ

на тема:

**“РАЗКРИВАНЕ НА ДОКУМЕНТИТЕ НА
ТОТАЛИТАРНИТЕ СЛУЖБИ ЗА СИГУРНОСТ В
СТРАНИТЕ ОТ ИЗТОЧНА ЕВРОПА”**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”,
професионално направление 9.1. „Национална сигурност”,
докторска програма
„Управление в сферата на сигурността и обществения ред“

София * 2024

I. Оценка на резултатите и приносите на кандидата в дисертационния труд

Съдържанието на дисертацията е структурирано в увод, три глави, заключение в обем на 205 стр., от които 192 стр. основен текст, библиографска справка – 148 източника, интернет източници - 98, нормативни източници - 10, таблици – 2 бр., фигури – 9 бр., приложения 4 бр, публикации по темата – 3 бр. Използваната литература се състои от нормативни документи, допълнителна литература и интернет източници.

Основната цел на автора в направеното изследване кореспондира пряко с интереса на държавата, с интереса на нацията и на обществото, които следва да се анализират с методите и методологията на научния подход. Фокусът е върху това как създадената нормативна уредба, нейното прилагане и публичното медийно представяне на лицата работили в системата на служба Държавна сигурност по време на Народна Република България са допринесли за повишаване на сигурността на Република България, за повишаване на сигурността на българската нация и на българско общество и в едно с това как са допринесли за повишаване на икономическото благосъстояние на държавата и на нацията. Не на последно място, как е защитена разузнавателната общност на държавата и нейния агентурен апарат, работил честно и почтено, професионално, във високо рискова обстановка вътре и навън от държавата в интерес на нейната и на гражданите ѝ сигурност. Фокусът на изследването е извън идеологическите и политически догми и пристрастия, което е в съответствие в изискванията на научния подход. В крайна сметка целта, която авторът си поставя в дисертационното изследване е, да се докаже, че дейността на Комисията за разкриване на документите и обявяване на принадлежност на български граждани към служба “Държавна сигурност” и разузнавателните служби на Българската Народна Армия следва да бъде

прекратена.

Актуалността на дисертационното изследване се определя от гледна точка на предмета на дейност на Комисията за разкриване на документите и обявяване на принадлежност на български граждани към служба “Държавна сигурност” и разузнавателните служби на Българската народна армия (Комисията) и необходимостта от продължаване на нейната дейност, породена от нейното negliжиране от законодателния орган на страната, който е я създал, и е длъжен да я контролира, което на практика не се осъществява в продължение на повече от два законно определени мандата.

Обектът на дисертационното изследване е използването на секретни сътрудници в оперативноиздирвателната дейност, осъществявана от служба “Държавна сигурност” в интерес на сигурността на държавата. Предметът на изследването са обстоятелствата, свързани със секретността и конспиративността, използвани в работата със секретни сътрудници, които затрудняват и на практика правят невъзможно пълното и обективно разкриване на обективната истина в цялата ѝ пълнота, от гледна точка на сигурността на Българската държава като най-сложната и най-устойчива форма и съдържание на социална организацията на българската нацията в продължение на повече от 1343 години на нейното съществуване.

За постигане на поставената изследователска цел, авторът удачно дефинира основната изследователска задача, а именно: исторически анализ на същността и съдържанието на документите (законите) от гледна точка на развитие на обществото и на националния културен модел, моделиран от политическите субекти и техните лидери през изследвания период.

Представената работна хипотеза може да се синтезира, че след 1989 г. до наспящия момент, службите от бившата “Държавна сигурност” (ДС) в република България се демонизират, с идеологически, политически и корпоративни цели, за да се внуши в обществото страх и оправдаване на

всички съвременни неудачи в държавата с вмешателство на бивши техни служители в скритото управление на държавата, като това е превърнато в първостепенен приоритет на съвременната държавна политика.

Избраните и приложени общонаучни методи като анализ, синтез, индукция, дедукция, аналогия, както и приложените контент анализ, система от индикатори и проучване на експертно мнение са способствали за постигане на изследователските цели.

За отбелязване е сравнителния анализ на документите в Република България и Република Румъния за разкриване и начина на формиране на съвременните служби за сигурност в двете държави, както и негативните и положителните страни в контекста на закриването на тоталитарните служби за сигурност.

Дефинираната структура на съдържанието на обхвата на изследването е позволила на автора да се фокусира върху същността на проблема и да извърши задълбочени анализи.

В съдържанието на увода са включени всички възприети и необходими атрибути, описващи съдържанието на изследването и на неговите цели, методи, методология, работна хипотеза, основни изследователски задачи и др., които кореспондират с организацията на изследването.

В първата глава обстойно са анализирани пригодността на архива, предназначен за разкриване и оповестяване принадлежността на българските граждани към ДС да изпълни своето предназначение. Анализирани са реалните възможности за подмяна на самоличността и избягване от регистрация на секретни сътрудници в централизирания оперативен отчет. Чрез обективни количествени измервания са изследвани непълнотата на оперативния отчет и оперативния архив на ДС като източник на информация и др.

Във втората глава е изследвано отношението на държавата и широката общественост към разкриването на документите на ДС и оповестяване на принадлежност към нея. Успешно и коректно е анализиран публичният образ на ДС през 70-те и 80-те години. Извършено е емпирични изследване на отношението на гражданите към проблема, направен е контент анализ на информацията в пресата в Република България.

В трета глава са изследвани подходите за справяне с негативните последици от дейността на службите за сигурност и постигнатите резултати. Изследван е опитът на САЩ по преодоляване на маккартизма, както и преодоляване на последиците от дейността на службите за сигурност на военни диктатури. Особено внимание е обърнато на анализа на разсекретяване на документите на тоталитарните служби за сигурност в страните от Източна Европа. Извършен е исторически сравнително правен анализ между подходите за разкриване на документите в Република България и Република Румъния. Предложено е решение на проблема с отварянето на досиетата, заложен в Закона за защита на класифицираната информация.

Теоретичните приноси на докторанта могат да се обобщят като систематизиране на научни теории и методи, тяхното интерпретиране и създаване на ново знание по темата. Приемам предложените научни и приложни приноси, които могат да се синтезират, групират и обобщят както следва:

Научно-теоретични приноси

1. Извършен е преглед на литература, свързана с темата и е избрана подходяща за целите на изследването. Освен това са подбрани и използвани релевантни интернет източници, както и нормативна уредба, свързана с темата на дисертационното изследване.

2. Направени са релевантни оценки и изводи на базата на емпиричните

изследвания на отношението на гражданите към проблема, както и на основание на направения контент анализ на информацията в пресата в Република България.

3. Извършен е исторически сравнителен правен анализ между подходите за разкриване на документите в Република България и Република Румъния.

4. Синтезирани са нови и полезни знания за разкриване на документите на тоталитарните служби за сигурност в страните от Източна Европа.

Научно-приложни приноси

1. Предложено е обосновано решение на проблема с отварянето на досиетата, заложено в Закона за защита на класифицираната информация.

2. Изследваните подходи за справяне с негативните последици от дейността на службите за сигурност и постигнати резултати, както и направените изводи могат да бъдат полезни за преценка на бъдещи подобни дейности в държавата от гледна точка на нейната сигурност.

3. Полученото знание може да бъде полезно за изследователи, политици, мениджъри, студенти, докторанти и др., които се интересуват от темата.

Анализът на съдържанието на представената дисертация и специфичния и оформен стил на докторанта дават основание да се направи извод, че те са лично негово дело и постижение. Към настоящият момент, в рамките на моите компетенции, нямам данни и основание за констатиране за плагиатство.

Авторефератът отразява вярно и точно съдържанието и постиженията в дисертационния труд. Същият отговаря на изискванията на нормативната уредба в Република България.

Представените публикации, са свързани с темата на дисертационното

изследване и дават публичност на постиженията на автора пред научната общност.

II. Критични оценки, бележки и препоръки

В процеса на рецензиране са забелязани някои незначителни технически и стилни неточности, непълнота в някои обяснения. Посочените препоръки не намаляват постиженията на докторанта, не препятстват по никакъв начин прилагането на научните и приложни приноси в дисертационното изследване и не оказват влияние върху положителната ми оценка за дисертационния труд.

III. Заключение

На основание на цялостното съдържание на представената за становище дисертация и на постиженията на докторанта давам *положителна* оценка на неговия дисертационен труд, на научните му постижения, гласувам *положително* и предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, докторска програма „Управление в сферата на сигурността и обществения ред“ на **ТИХОМИР ЕМИЛОВ ТОДОРОВ**.

Член на научното жури:

11 октомври 2024 г.

проф. д-р инж. Евгени Манев